Neapolis University

HEPHAESTUS Repository **http://hephaestus.nup.ac.cy**

School of Health Sciences Informative material

2020

þÿ ‘ À Ì È µ ¹ Â ¼ ¿ Å Ã ¹ º ¿ ¸ µ Á ± À µ Å Ä Î ½ þÿ Ã Å ½ ¸ ® º µ Â µ Á ³ ± Ã ¯ ± Â Ä ¿ Å Â Ã Ä þÿ À ± Á - ¼ ² ± Ã · Â Ã µ ¬ Ä ¿ ¼ ± ¼ µ ” ‘ ¦

Garoufos, Apostolos P.

http://hdl.handle.net/11728/11640

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

ΑΠΟΨΕΙΣ ΜΟΥΣΙΚΟΘΕΡΑΠΕΥΤΩΝ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΣΕ ΑΤΟΜΑ ΜΕ ΔΑΦ

MUSIC THERAPISTS' OPINIONS AS FOR THEIR WORKING CONDITIONS IN THE FIELD OF INTERVENTION IN PERSONS WITH ASD

Γαρούφος Π. Απόστολος

Περίληψη

Η μουσική ανέκαθεν ήταν ένα πολύτιμο στοιχείο για τον άνθρωπο και πάντα θα επιδρά με τις θεραπευτικές ιδιότητές της. Ενδείκνυται η ίδια τόσο στην τυπική εκπαίδευση όσο και στην ειδική αγωγή. Για τα άτομα που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού, είναι ιδιαιτέρως βοηθητική. Στην παρούσα ποιοτική έρευνα, παρουσιάζονται αλλά και αναλύονται οι απόψεις δεκατεσσάρων μουσικοθεραπευτών, σχετικά με τις συνθήκες εργασίας τους στο πλαίσιο παρέμβασης σε άτομα με Διαταραχές Αυτιστικού Φάσματος (ΔΑΦ). Γίνεται μία ανάλυση στην ειδικότερη ενασχόλησή τους με τα άτομα που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού και ποιες είναι ή θα έπρεπε να είναι οι συνθήκες για τις συνεδρίες τους. Τα αποτελέσματα δείχνουν πως ο χώρος αλλά και η ασφάλεια των θεραπευομένων είναι από τα πιο σημαντικά. Επίσης, υπάρχει σημαντική επίδραση των μουσικοθεραπευτών πάνω στα άτομα με ΔΑΦ και υποστηρίζουν την "ολιστική προσέγγιση", δηλαδή, να υπάρχει μία επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ και άλλων επιστημόνων κατά τη γενική διαδικασία θεραπείας των ατόμων με ΔΑΦ. Γίνεται μία σταδιακή ανάλυση, μέσω των ερωτήσεων και αναλύεται ένα μέρος από την εμπειρία και την καθημερινότητα των μουσικοθεραπευτών.

Λέξεις κλειδιά: μουσικοθεραπεία, ΔΑΦ, συνθήκες εργασίας, μουσική, αυτισμός

Εισαγωγή

Για πολλούς αιώνες, πριν αρχίσει καλά – καλά ο άνθρωπος να δημιουργεί τους πρώτους πολιτισμούς, βρίσκει και ανακαλύπτει στην αρχαιότητα αυτό που θα ονομαστεί *μουσική*, η οποία έπαιξε και θα συνεχίζει να παίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο στη γενικότερη επικοινωνία του ανθρώπου με τα μέλη της κοινότητας, όσο και να μπορέσει να εκφράσει σκέψεις και συναισθήματα που ήταν πολύ δύσκολο να εκφραστούν με τη λεκτική επικοινωνία.

Γίνεται κατανοητό, πως η μουσική λειτουργεί ως ένα φάρμακο και είναι τόσο παλιά όσο και η επιστήμη της ιατρικής, περνώντας κάθε χρόνο, κάθε αιώνα, κάθε γλώσσα και κουλτούρα. Αν και πέρα από το γεγονός, πως, η μουσική αποτελεί ένα επίπεδο ψυχαγωγίας, έχει τη δυνατότητα μίας μακροχρόνιας ενδυνάμωσης για την αποκατάσταση, τόσο του νου όσο και του σώματος.

Έτσι, σύμφωνα με τον R. McClellan (1991), μία έρευνα που είχε δημοσιευτεί το 1952, αναφέρει πως, η μουσική μειώνει την κόπωση αλλά και

την καθυστερεί στο να επανεμφανιστεί, επιταχύνει τον αναπνευστικό ρυθμό, μειώνει τα επίπεδα άγχους και ηρεμεί το άτομο.

Έτσι, γίνεται αντιληπτό πως η μουσική έχει θεραπευτικές ιδιότητες και μπορεί, χωρίς καμία δεύτερη σκέψη να χρησιμοποιηθεί στην ειδική αγωγή. Ιδίως για τα παιδιά που ανήκουν στο φάσμα του αυτισμού είναι πολύ χρήσιμη και βοηθητική, διότι, το επαναλαμβανόμενο μουσικό μοτίβο, ταιριάζει με την ιδιοσυγκρασία τους (ή καλύτερα, με την ιδιαιτερότητά τους). Η μουσική, μπορεί να εναρμονίσει σώμα, μυαλό, συναίσθημα, πνεύμα και καθώς είναι στερεοφωνική, παρουσιάζεται σε παιδική ηλικία (ακόμη και σε νεογέννητα) που έχουν την ικανότητα να διακρίνουν και να δείχνουν ενδιαφέρον για τραγούδια και μουσικά όργανα.

Ιστορική αναδρομή

Για την αντιμετώπιση του αυτισμού, η μουσικοθεραπεία αποτελεί ένα από τα πιο βασικά εργαλεία μάθησης και αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον και είναι πλέον αποδεκτή και στην Ελλάδα. Λειτουργεί ως ένα μέσο ανάπτυξης των κοινωνικών δεξιοτήτων και τη συναισθηματική ολοκλήρωση στα άτομα με αυτισμό. Πρωτοπόρες χώρες για τη θεραπευτική χρήση της μουσικής είναι οι Η.Π.Α (με τη θέσπιση ειδικών μουσικοθεραπευτικών σπουδών το 1919), Λατινική Αμερική (με σημαντικότερη την Αργεντινή) και χώρες της Ευρώπης (Αγγλία, Γερμανία).

Στη Γερμανία λοιπόν, όπως και στην Ελλάδα, χρησιμοποιείται η Θεραπευτική Ρυθμική ως μία γενικότερη και πολύ-επίπεδη υποστήριξη του παιδιού με αυτισμό και δημιουργείται ένα συγκεκριμένο εξατομικευμένο πρόγραμμα ώστε να γίνει η ενσωμάτωση του παιδιού με αυτισμό, πιο εύκολα σε μία ομάδα παιδιών "τυπικά" αναπτυσσόμενων. Η μουσική, επιδρά ως μίας πνευματική ευχαρίστηση, καθώς «*ο ρυθμός και η αρμονία όταν εκδηλώνονται εξωτερικά παράγουν μεγαλύτερη αίσθηση τάξης και ισορροπίας στις σκέψεις του ατόμου*»[1].

Οι διάφορες είδους μουσικοθεραπευτικές προσεγγίσεις που εφαρμόζονται στα παιδιά ή άτομα με αυτισμό, μπορεί να διαφέρουν μεταξύ τους (ως προς την υλοποίηση) έχουν όμως κοινούς στόχους, όσον αφορά την επίλυση και την αποκατάσταση διάφορων δυσκολιών.

Επίδραση της μουσικής

Η μουσική, εξ' ολοκλήρου, έχει μία ιδιαίτερη επίδραση, τόσο στις σκέψεις, όσο και στα συναισθήματα του κάθε ατόμου και γαληνεύει την ψυχή και τα σώμα. Τα παιδιά με αυτισμό χαλιναγωγούν τα συναισθήματά τους και βελτιώνουν την κοινωνικότητά τους. Παρέχει επαναλαμβανόμενα ερεθίσματα τα οποία στοχεύουν να "διδάξουν" στον

[1] McClellan, R. (1991)

εγκέφαλο διάφορους τρόπους ανταπόκρισης που θα μπορούσαν να φανούν χρήσιμα.

Γιατί, όμως, μουσική;
Αρχικά, γιατί έχει τη δυνατότητα να δημιουργήσει και να γαληνέψει όμορφα συναισθήματα και σκέψεις. Έχει τη δύναμη να προκαλέσει μία είδους επικοινωνίας και μπορεί να γίνει κατανοητή χωρίς την ομιλία. Τέλος, προσφέρει διάφορες "δικλίδες ασφαλείας" με την έννοια πως, έχει μία σταθερή δομή χωρίς αυτή να αλλάζει ή να αλλοιώνεται (αρχή, επανάληψη ρυθμού και μελωδίας, τέλος).

Θεραπευτικοί στόχοι της Μουσικοθεραπείας

Όπως έχει αναφερθεί, το κάθε παιδί είναι μία ξεχωριστή περίπτωση και γι' αυτό το λόγο οι θεραπευτικοί στόχοι της μουσικοθεραπείας διαμορφώνονται σύμφωνα με το κάθε παιδί. Η μουσικοθεραπεία, λοιπόν, στοχεύει στα εξής:

- Καλλιέργεια προσοχής
- Καλλιέργεια επικοινωνίας
- Καλλιέργεια στην ικανότητα συγκέντρωσης και μνήμης
- Στη δημιουργική έκφραση
- Στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής ενός ατόμου (θα μάθει να μοιράζεται, να εκφράζεται, να δίνει, να δέχεται)
- Στην ανάπτυξη του λόγου (να ενθαρρυνθεί το άτομο να χρησιμοποιήσει τη φωνή του ως μέσο έκφρασης)
- Θα δημιουργηθεί ένα πλαίσιο μέσα στο οποίο θα αναπτυχθεί μία ποικιλία συναισθημάτων (κατανόηση συναισθημάτων)
- Στη συναισθηματική στήριξη
- Στην ανάπτυξη και την προώθηση της κοινωνικότητας αλλά και δεξιοτήτων (επικοινωνιακές ικανότητες, διαπροσωπικές σχέσεις)
- Ανάπτυξη αυτό-εκτίμησης
- Δημιουργία πρωτοβουλίας
- Ψυχοκινητική ανάπτυξη
- Στην αλλαγή διάφορων συμπεριφορών του παιδιού και ατόμου με αυτισμό τα οποία δυσκολεύονται στην ένταξή τους στην κοινωνική ζωή (επιθετικότητα, αυτοτραυματισμοί, απλά – σύνθετα τικ …)

Γίνεται αντιληπτό πως η εφαρμογή της στοχεύει πρωταρχικά στην ενεργοποίηση των κοινωνικών και επικοινωνιακών διαδικασιών, διότι τα παιδιά/άτομα με αυτισμό μειονεκτούν σημαντικά στον τομέα της κοινωνικής αντίδρασης και επικοινωνίας κι έτσι είναι μία δύσκολη συνθήκη ώστε να γίνει η ένταξή τους, είτε στο κοινωνικό είτε στο σχολικό πλαίσιο.

Το έργο του Μουσικοθεραπευτή

Στο σημείο αυτό, είναι αναγκαίο να αναφερθεί πως ο μουσικοθεραπευτής, ή αλλιώς, ο θεραπευτής με ειδίκευση στη μουσική, είναι ένας ειδικός επαγγελματίας που αναλαμβάνει την

ειδική εκπαίδευση και γενικότερα τις επιστήμες της συμπεριφοράς· είναι σε θέση να αναλάβει παιδιά ή άτομα με οποιαδήποτε αναπτυξιακή διαταραχή, προκειμένου, να αυξήσει πολλούς τομείς στα άτομα αυτά. Για να πετύχει ο στόχος του, θα πρέπει αν υπάρξει μία ευρεία σύνδεση ή συνεργασία πολλών παραγόντων μαζί, όπως, με την οικογένεια του παιδιού/ατόμου αλλά και με άλλου είδους ειδικούς που συμμετέχουν στη θεραπεία του συγκεκριμένου παιδιού/ατόμου.

Μόλις ο μουσικοθεραπευτής αναλάβει καθήκοντα για μία θεραπεία θα πρέπει να σχεδιάσει προσεκτικά την όλη δομή αλλά και το περιβάλλον όπου θα πραγματοποιηθεί η θεραπεία (οι θεραπευτικές συνεδρίες) καθώς και το απαραίτητο υλικό που θα χρησιμοποιηθεί. Οφείλει, λοιπόν, να έχει κατά νου του τα εξής:

- Να χρησιμοποιήσει συγκεκριμένα *ερεθίσματα* τα οποία από μόνα τους ενισχύουν τη συμπεριφορά των παιδιών/ατόμων (π.χ. απαλή, χαρούμενη μουσική).
- Η θεραπεία θα ξεκινήσει ανάλογα με το *αναπτυξιακό επίπεδο* του κάθε παιδιού.
- Το παιδί να έχει την *αυτονομία* του, όσο περισσότερο γίνεται και να εκλάβει τη μουσική ως ενίσχυση του εαυτού του.
- Οι δραστηριότητες να *δυσκολεύουν* (να ανεβαίνουν επίπεδο) με αργούς και σταθερούς ρυθμούς σύμφωνα πάντα, με την πρόοδο του παιδιού.

Τέλος, καλό είναι να ειπωθεί, πως, ο μουσικοθεραπευτής, δε χρησιμοποιεί τη μουσική ως στόχο αλλά ως μέσο, δηλαδή, δεν είναι η δουλειά του να μάθει τον ασθενή τις έννοιες του ρυθμού, του τόνου της μελωδίας κ.τ.λ., αλλά πως αλλάζει η συμπεριφορά του ασθενούς μέσω της μουσικής στα επίπεδα που επέλεξε να ενισχύσει. Η μουσική δραστηριότητα έχει μία πολύ ιδιαίτερη αξία ως προς την επικοινωνία και εστιάζει στη θεραπευτική διαδικασία.

Πιλοτική έρευνα

Στην παρούσα διπλωματική εργασία χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική έρευνα με ημιδομημένες τηλεφωνικές συνεντεύξεις η οποία στοχεύει σε διάφορες πεποιθήσεις και γνώμες που εκδηλώνονται στην καθημερινή ζωή των μουσικοθεραπευτών. Η διεξαγωγή ποιοτικής έρευνας θεωρήθηκε ως πιο σημαντική και κατάλληλη, καθώς αποσκοπεί σε μία εις βάθους εξερεύνηση των πεποιθήσεων και απόψεων των μουσικοθεραπευτών σχετικά με τις εργασιακές τους συνθήκες σε άτομα με Δ.Α.Φ.

Στην ανάλυση ποιοτικών δεδομένων που έχουν παραχθεί στο πλαίσιο μιας εμπειρικής μελέτης, επιχειρείται η απόδοση νοήματος στα δεδομένα αυτά προκειμένου να δοθεί μία ορισμένη απάντηση στο κεντρικό ερευνητικό ερώτημα. Στο πλαίσιο μιας ερμηνευτικής επιστημολογικής παράδοσης, υπάρχουν πολλές, διαφορετικές προσεγγίσεις ποιοτικής

έρευνας, οι οποίες διαφέρουν ως προς τις επιστημολογικές τους παραδοχές, τον τρόπο διατύπωσης ερευνητικών ερωτημάτων, αλλά και τον τρόπο ανάλυσης των δεδομένων, όπως π.χ. η θεματική ανάλυση, η θεμελιωμένη θεωρία, η φαινομενολογία, η ανάλυση λόγου, κ.λπ. Παρά τις επιμέρους διαφορές, οι περισσότερες περιλαμβάνουν ένα είδος θεματικής επεξεργασίας των δεδομένων που ακολουθεί τις αρχές της μεθόδου της θεματικής ανάλυσης.

Στην παρούσα εργασία, όπου χρησιμοποιείται η θεματική ανάλυση (Τσιώλης, 2014), δίνει έμφαση κυρίως στο περιεχόμενο των λεχθέντων, αρκεί να υπάρχει ένα πολύ απλό σύστημα σημειογραφίας που αποτυπώνει πιστά τον προφορικό λόγο και μόνο κάποιες πολύ χαρακτηριστικές παραγλωσσικές εκδηλώσεις, όπως για παράδειγμα, γέλιο, έντονο τονισμό, μεγάλες παύσεις, κ.λπ. Άρα, στο σημείο αυτό, αποδίδουμε με ακρίβεια τα λόγια του πληροφορητή και του συνεντευκτή χωρίς να διορθώνουμε λάθη, παραδρομές, διακοπές ή επαναλήψεις. Δεν περιοριζόμαστε στην απόδοση των λόγων του πληροφορητή αλλά και αυτόν του συνεντευκτή (είναι σημαντικό να γνωρίζουμε σε ποια ακριβώς ερώτηση ή αντίδραση του ερευνητή απάντησε ο πληροφορητής). Τέλος, καταγράφουμε στο παράρτημα της εργασίας μας το σύστημα σημειογραφίας που αξιοποιήσαμε κατά τη μετεγγραφή ακόμη και αν αυτό είναι υποτυπώδες.

Έτσι, το πρώτο βήμα είναι η μετεγγραφή ή αλλιώς απομαγνητοφώνηση. Το δεύτερο βήμα είναι η προσεκτική ανάγνωση, διαβάζουμε προσεκτικά το υλικό μας και εντοπίζουμε εκείνα τα αποσπάσματα που μας παρέχουν πληροφορίες για κάθε ερευνητικό ερώτημα και υποερώτημα. Το τρίτο βήμα είναι η κωδικοποίηση, όπου ο ερευνητής οφείλει να ερμηνεύσει τα δεδομένα του, να κατανοήσει δηλαδή το νόημά τους και να το αποδώσει με έναν εννοιολογικό προσδιορισμό. Το τέταρτο βήμα είναι το πέρασμα από τους κωδικούς στα θέματα και το πέμπτο βήμα είναι η έκθεση των ευρημάτων.

Το βασικό ερώτημα στη συγκεκριμένη εργασία είναι οι απόψεις των μουσικοθεραπευτών για τις συνθήκες εργασίας τους στο πλαίσιο παρέμβασης στα άτομα με Διαταραχή του Αυτιστικού Φάσματος. Από το συγκεκριμένο όμως αυτό ερώτημα, προκύπτουν και κάποια άλλα βασικά ερωτήματα, όπως:

- αν υπάρχουν θετικές ή αρνητικές εμπειρίες κατά τη διαδικασία της μουσικοθεραπείας,
- αν ο χώρος πρέπει να είναι κατάλληλος ως προς οτιδήποτε για να μπορεί να διεξαχθεί μία θεραπεία,

- τί τους ικανοποιεί περισσότερο καθώς διεξάγεται μία συνεδρία,
- αν θεωρούν πως υπάρχει κάποια σημαντική επιρροή πάνω στα άτομα αυτά,
- αν από την εμπειρία που έχουνε έως τώρα, θα επέλεγαν ξανά το συγκεκριμένο επάγγελμα,
- αν θεωρούν πως είναι ικανοποιημένοι σύμφωνα με το τωρινό επίπεδο επαγγελματικής τους προόδου και,
- αν θα εγκατέλειπαν το επάγγελμα αυτό.

Στη συγκεκριμένη έρευνα, χρησιμοποιήθηκε η τηλεφωνική συνέντευξη, η οποία κατά τους Cohen, Manion & Morrison (2008: 490) είναι μία πολύ σημαντική μέθοδος συλλογής δεδομένων «ιδιαίτερα εδραιωμένη στο τομέα της έρευνας επισκόπησης». Λαμβάνοντας ορισμένα στοιχεία οι Sykes και Hoinville (1985), αλλά και οι Borg και Gall (1996) υποστηρίζουν ότι οι τηλεφωνικές συνεντεύξεις επιτυγχάνουν σχεδόν τα ίδια ποσοστά απαντήσεων και παράγουν συγκριτικά το ίδιο πληροφοριακό υλικό με αυτό των "κλασικών" συνεντεύξεων, μερικές φορές μάλιστα με το μισό κόστος.

Οι Harvey (1988), Oppenheim (1992) και Miller (1995) επισημαίνουν ότι: α) οι τηλεφωνικές συνεντεύξεις χρειάζονται προσεκτική οργάνωση ως προς το χρόνο διεξαγωγής και τη διάρκεια (συνήθως είναι πιο σύντομες σε σχέση με τις ατομικές συνεντεύξεις) ένα προκαταρκτικό τηλεφώνημα μπορεί να είναι απαραίτητο για να ρυθμίσουμε τον ακριβή χρόνο κατά τον οποίο θα γίνει ένα δεύτερο τηλέφωνο μεγαλύτερης διάρκειας· β) το άτομο που διεξάγει τη συνέντευξη πρέπει να είναι προετοιμασμένο να χρησιμοποιήσει προτροπές και ελέγχους, περισσότερες ερωτήσεις κλειστού τύπου και λιγότερες περίπλοκες ερωτήσεις για να αντιμετωπίσει τυχόν σιωπές του απαντούντος στο τηλέφωνο· γ) τόσο το άτομο που διεξάγει τη συνέντευξη όσο και το άτομο που συμμετέχει σε αυτήν πρέπει να είναι προετοιμασμένα εκ των προτέρων προκειμένου να είναι επιτυχής η έκβαση της συνέντευξης και η δειγματοληψία χρειάζεται να διεξαχθεί με προσοχή χρησιμοποιώντας για παράδειγμα τυχαίους αριθμούς, όπως έγινε στη συγκεκριμένη έρευνα, ή κάποια μορφή στρωματοποιημένης δειγματοληψίας. Σε γενικές γραμμές όμως, πολλά από τα ζητήματα που χρησιμοποιούνται σε "κλασικές" μορφές συνέντευξης εφαρμόζονται εξίσου καλά σε τηλεφωνικές συνεντεύξεις.

Συμμετέχοντες

Συμμετέχοντες	Χρόνος Εργασιακής Εμπειρίας (χρόνια)	Διάρκεια Συνέντευξης
1	23	**16:37**
2	3	**11:06**
3	16	**25:54**
4	15	**43:30**
5	8	**25:48**
6	13	**22:09**
7	10	**26:15**
8	28	**26:50**
9	1	**16:25**
10	1	**15:33**
11	3	**28:56**
12	5	**15:58**
13	1	**17:34**
14	12	**28:09**

Πίνακας 1 Συμμετέχοντες που έλαβαν μέρος στην έρευνα. Χρόνος προϋπηρεσίας και διάρκεια συνέντευξης

Στη συγκεκριμένη έρευνα, συμμετείχαν δεκατέσσερις μουσικοθεραπευτές, όπου και θεωρήθηκαν ως οι πιο σημαντικοί και κατάλληλοι συμμετέχοντες, επειδή, χρησιμοποιούν την μουσική ως μία στοχευμένη διαδικασία για να μπορούν να βοηθήσουν διάφορες συμπεριφορές των ατόμων αυτών.

Ως προς την εύρεση των συμμετεχόντων, στάθηκαν στάλθηκαν τόσο μηνύματα ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail) σε έναν ελληνικό σύλλογο μουσικοθεραπείας όσο και τηλεφωνικές διαδικασίες. Μέσα από όλη αυτή τη διαδικασία εξασφαλίστηκαν δεκατέσσερις συμμετέχοντες, όλοι από την Ελλάδα. Ο πολύ μικρός αριθμός των συμμετεχόντων δείχνει να σχετίζεται με το γεγονός πως, οι μουσικοθεραπευτής έπρεπε να έχουν μία σχετική εργασιακή εμπειρία με τον αυτισμό και βεβαίως ότι το επάγγελμα αυτό είναι πολύ περιορισμένο τόσο στις σπουδές του μέσα στην Ελλάδα όσο και ως προς την επαγγελματική του διέξοδο.

Από όλους τους συμμετέχοντες ένας ήταν άνδρας μουσικοθεραπευτής ενώ οι υπόλοιποι δεκατρείς ήταν γυναίκες. Η εργασιακή εμπειρία των συμμετεχόντων στο χώρο της μουσικοθεραπείας κυμαίνεται κατά κύριο λόγο από ένα χρόνο έως είκοσι οχτώ και η διάρκεια των συνεντεύξεων από έντεκα έως και σαράντα λεπτά.

Όσον αφορά τώρα την εξασφάλιση της ανωνυμίας των συμμετεχόντων χρησιμοποιούνται αριθμοί. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν μέσω τηλεφώνου και βεβαίως σε χρονικά περιθώρια που ήταν επαρκή, τόσο για τον ερευνητή, όσο και στους ίδιους τους ερωτώμενους. Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν σε μέρη όπου δεν υπήρχαν διάφορες διακοπές ή ενοχλήσεις από τρίτους εξωτερικούς παράγοντες και επιλέγονταν κατά κύριο λόγο από τους ίδιους τους συμμετέχοντες.

Η μέθοδος συλλογής και ανάλυση των δεδομένων

Για την διερεύνηση των παραπάνω ερευνητικών ερωτημάτων, χρησιμοποιήθηκε η ημιδομημένη τηλεφωνική συνέντευξη. Βεβαίως, αυτές οι συνεντεύξεις θα έπρεπε να συνδυαστούν με την παρατήρηση των

μουσικοθεραπευτών πάνω στους θεραπευόμενους, για διάφορα στοιχεία της καθημερινότητας ως προς τη θεραπεία, όμως, λόγω της δυσκολίας και της δεοντολογίας που διέπει το συγκεκριμένο θέμα δεν θα μπορούσε να δοθεί ίσως η συγκατάθεση, τόσο από τους γονείς των παιδιών αλλά και από τους ίδιους τους μουσικοθεραπευτές.

Για το λόγο αυτό, η τηλεφωνική συνέντευξη επιλέχθηκε ως η πλέον κατάλληλη και η μόνη σημαντική για αυτή την έρευνα. Όσον αφορά τη συνέντευξη, για να μπορεί να εξασφαλιστεί κατά πόσο έγκυρες είναι αυτές οι ερωτήσεις, πραγματοποιήθηκε μία πρώτη πιλοτική συνέντευξη διάρκειας δεκαπέντε λεπτών. Μέσω αυτής της συνέντευξης, διαπιστώθηκαν ορισμένες αδυναμίες σε κάποια σημαντικά σημεία των ερωτήσεων και βεβαίως αυτές τροποποιήθηκαν.

Εν συνεχεία, όλες αυτές οι ερωτήσεις δέχτηκαν σημαντικές συντακτικές και γραμματικές διορθώσεις για να είναι πιο κατανοητές στους ερωτώμενους. Η τηλεφωνική συνέντευξη ηχογραφούνταν ταυτόχρονα με ένα ειδικό πρόγραμμα στο κινητό και στο τέλος έγινε μία πλήρης απομαγνητοφώνηση τους κατά λέξη από ειδικό πρόγραμμα καταγραφής φωνής που προγραμματίστηκε (πιλοτικά) από εμένα τον ίδιο και πέρασε μέσα από μία άλλη διαδικτυακή εφαρμογή.

Το υλικό τώρα, στην κάθε συνέντευξη, αναλύθηκε μέσα από μία κωδικοποίηση και θεματική ανάλυση και συγκεκριμένα χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα "ATLAS.ti: The Qualitative Data Analysis & Research Software". Το κάθε κείμενο χωρίστηκε σε ορισμένες κατηγορίες ανάλογα με το θέμα των ερωτήσεων και ύστερα από μία πολύ σημαντική εξέταση απομονώθηκαν οι πιο σημαντικές βασικές ιδέες. Οι βασικές αυτές ιδέες όλων αυτών των συνεντεύξεων ερευνήθηκαν περαιτέρω για να δημιουργηθούν πιθανές ομοιότητες και έτσι δημιουργήθηκαν ενιαίες θεματικές - σημαντικές κατηγορίες, οι οποίες όμως σχετίζονταν με τα αρχικά ερευνητικά ερωτήματα.

Ηθικά ζητήματα στην εργασία

Προκειμένου να αποφευχθούν προβληματισμοί και διάφορα ζητήματα ηθικής δεοντολογίας που μπορεί να υπήρχαν ως συμπέρασμα μέσα από την έρευνα αυτή, όλοι οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν μέσω μιας συνοδευτικής επιστολής που υπήρχε τόσο στα ηλεκτρονικά ταχυδρομεία τους (e-mail), όσο και στην αρχή της τηλεφωνικής συνέντευξης, όπου γινόταν πλήρης ανάλυση του σκοπού της έρευνας αλλά και των στοιχείων του ερευνητή.

Καθιστούσε επίσης σαφές, το δικαίωμά τους να αποσυρθούν οποιαδήποτε στιγμή που το επιθυμούσαν από την έρευνα. Ακόμη και τώρα εξασφαλίζει την πρόσβαση και την επεξεργασία των δεδομένων μόνο μέσα από τον ίδιο τον ερευνητή

καθώς και την καταστροφή όλων αυτών των δεδομένων μετά την ολοκλήρωση της έρευνας. Τέλος, για την εξασφάλιση της ανωνυμίας, όπως ειπώθηκε και παραπάνω, για την καταγραφή της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν αριθμοί έναντι ονομάτων.

Αποτελέσματα

Εξειδίκευση των μουσικοθεραπευτών

Από την πλήρης ανάλυση των δεδομένων, προέκυψε ένα εύρος σημαντικών αποτελεσμάτων, τα οποία παρουσιάζονται παρακάτω. Σύμφωνα με το αρχικό ερευνητικό ερωτηματολόγιο, όσον αφορά το χρόνο προϋπηρεσίας (ΧΠ) των μουσικοθεραπευτών, κυμαίνεται από ένα έως και είκοσι οχτώ έτη, μόνο όμως επτά άτομα από τα δεκατέσσερα η προϋπηρεσία τους κυμαίνεται από τα δέκα έτη και πάνω· και μόνο δύο εξ' αυτών έχουν την εξειδίκευση του Nordoff Robbins (NR), μία εξειδίκευση, όπως ακριβώς την αναλύει παρακάτω ένας συμμετέχων:

[Συνέντευξη 3]

Η μουσικοθεραπεία … έχει … δύο μεγάλα ρεύματα. Το ένα είναι μουσικό – κεντρικό, όπου τα πάντα γίνονται μέσα από τη μουσική πράξη, το άλλο όμως, είναι μουσικό - κεντρικό μεν αλλά το ένα έχει να κάνει με τη διαδραστική μουσικοθεραπεία, όπου, ο θεραπευόμενος θα παίξει, ενώ το άλλο έχει να κάνει με την παθητική ακρόαση με την ενεργητική ακρόαση, καλύτερα, της μουσικής. Άρα, είναι η διδακτική μουσικοθεραπεία και η διαδραστική μουσικοθεραπεία Nordoff-Robbins, δηλαδή η μουσικό – κεντρική διαδραστική μουσικοθεραπεία.

Όσον αφορά την εξειδίκευση, σπουδές, που έχουνε πάνω στη μουσικοθεραπεία, η κατανομή έχει ως εξής: τα άτομα που ασχολήθηκαν με τη μουσικοθεραπεία αλλά, έχουν διαφορετικό πτυχίο (ΑΕ) είναι μόνο έξι. Τα άτομα που έχουν μεταπτυχιακή εξειδίκευση πάνω στη μουσικοθεραπεία (ΜΕ) ανέρχονται στους οχτώ, από αυτούς που έχουν και πτυχίο σχετικό με τη μουσική (ΜΜΕ) ανέρχεται στους εννέα και δώδεκα εξ' αυτών έκαναν εξειδίκευση στον τομέα της μουσικοθεραπείας πέραν μεταπτυχιακών ή άλλων σπουδών (ΕΤΜ), δηλαδή, σεμινάρια και άλλου είδους εκπαιδεύσεις.

Το σημαντικό, στην περίπτωση αυτή είναι πως, δεν υπάρχουν προπτυχιακές σπουδές, κατά κύριο λόγο στην Ελλάδα. Σχετικά με τη μουσικοθεραπεία και οι μισοί από τους συμμετέχοντες έκαναν σπουδές στο εξωτερικό, κατά κύριο λόγο στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ωστόσο, όπως διακρίνεται από την έρευνα, η πλειονότητα των συμμετεχόντων είχε σπουδές από ιδιωτικές σχολές (ωδεία) πάνω στη μουσική.

Φορέας εργασίας των μουσικοθεραπευτών

Σχετικά με το πόσο καιρό εργάζονται στο φορέα που είναι, παρουσιάζεται αναλογία με το χρόνο προϋπηρεσίας (ΧΠ) που απάντησαν στην πρώτη ερώτηση. Όσον αφορά τώρα, στο αν δουλεύουν στο δημόσιο τομέα (ΔΤ) ή στον ιδιωτικό (ΙΤ) στη συγκεκριμένη περίπτωση ο ιδιωτικός τομέας συλλέγει δώδεκα άτομα εξ' αυτών, ενώ, ο δημόσιος τομέας έξι. Οι τέσσερις εξ' αυτών έχουν κάνει και στους δύο φορείς.

Ώθηση εργασίας στη μουσικοθεραπεία

Στο τί μπορεί να τους ώθησε να εργαστούν και να επιλέξουν τον τομέα της μουσικοθεραπείας πάνω στα άτομα με ΔΑΦ, είναι χαρακτηριστικό πως, η πλειονότητα των μουσικοθεραπευτών, δηλαδή, δώδεκα άτομα από τα δεκατέσσερα απάντησαν πως δεν υπήρξε κάποια συγκεκριμένη εμπειρία ή παράσταση που να έπαιξε ρόλο στο να το ακολουθήσουν (ΟΣΕΠ), ενώ, οι δύο εξ' αυτών απάντησαν πως υπήρξαν κάποιες εμπειρίες ή παραστάσεις (ΥΣΕΠ):

[Συνέντευξη 9]
Υπήρχαν (κάποιες εμπειρίες ή παραστάσεις) η αλήθεια, υπήρχε ένα θέμα πρ… και γι' αυτό και ασχολήθηκα με τη μουσικοθεραπεία.
[Συνέντευξη 10]
Ναι υπήρξαν κάποιες εμπειρίες και παραστάσεις στη ζωή μου. Πρωτίστως προσωπικές εμπειρίες, που για λόγους υγείας προσωπικούς, κάποια στιγμή, είχα αναγκαστεί να διακόψω τις σπουδές μου, καθώς, όμως ήταν πάντα αγαπημένο αντικείμενο (η μουσική) θέλησα να ακολουθήσω τη μουσικοθεραπεία. Στα πλαίσια του να μπορώ να βοηθήσω ανθρώπους που ανήκουν σε μία δύσκολη κατάσταση, όπως και εγώ κάποτε, χωρίς όμως να χάσω την επαφή μου με τη μουσική. Η μουσική να είναι το εργαλείο να βοηθήσω τους άλλους ανθρώπους.

Θετική εμπειρία κατά τη διαδικασία της μουσικοθεραπείας

Όσον αφορά τις θετικές εμπειρίες που αποκομίζουν η αποκόμισαν οι μουσικοθεραπευτές κατά το πλαίσιο παρέμβασης στα άτομα με ΔΑΦ, έχουμε τα εξής αποτελέσματα: δεκατέσσερα άτομα, όσοι ήταν και οι συμμετέχοντες δηλαδή, είχαν όλοι από μία θετική εμπειρία (ΘΕ) κατά τη διαδικασία. Οι δύο όμως εξ' αυτών, θεωρούν ότι θα πρέπει ο θεραπευτής να κρατάει μία θεραπευτική στάση και να μη γίνεται επιβεβαίωση του θεραπευτή σε ορισμένα πράγματα κατά τη διαδικασία της θεραπείας (ΘΕΟΕΘ). Πάντως, πέντε άτομα μας είπαν ότι δέχτηκαν ένα χάδι ένα φιλί ή μία αγκαλιά κατά τη διαδικασία της θεραπείας (ΧΦΑ).

[Συνέντευξη 1]
Λοιπόν ναι, κοίταξε, συνήθως λειτουργούν όλοι θετικά, δεν υπάρχει ένας που να μην έχει ή να μην αντιδρά στη μουσική…
[Συνέντευξη 4]
Καλό είναι να υπάρχουν αυτά (αγκαλιές, χάδια κτλ.) βέβαια, να κρατάνε μία θεραπευτική στάση (οι μουσικοθεραπευτές)…
[Συνέντευξη 7]
Ότι μπορεί να με αγκαλιάζουν…
[Συνέντευξη 8]
Μπορώ να σου πω ότι έχω μόνο θετικές εμπειρίες…

Ικανοποίηση κατά τη διάρκεια της μουσικοθεραπείας

Προχωρώντας, οι συμμετέχοντες ερωτήθηκαν τί τους ικανοποιεί περισσότερο όταν γίνεται διεξαγωγή της συνεδρίας στη μουσικοθεραπεία. Επτά άτομα από τα δεκατέσσερα άτομα απάντησαν ότι τους ευχαριστεί περισσότερο η όλη μουσική πράξη, να βρούνε κάποιο άλλο τρόπο πέραν της λεκτικής διαδικασίας και βεβαίως, η βλεμματική επαφή (ΜΠ.ΛΔ.ΒΕ). Επίσης, οι έξι θεωρούν ότι υπάρχει μία ικανοποίηση κατά τη διεξαγωγή μουσικοθεραπείας (ΙΔΜ) οι υπόλοιποι απλά δεν απάντησαν με παραδείγματα· και οι πέντε χρησιμοποίησαν τη λέξη ευαισθησία (Ε), ότι αυτό είναι που τους παρακινεί στην όλη διεξαγωγή της μουσικοθεραπείας. Βεβαίως, η απάντηση της ευαισθησίας δίνεται και στην ερώτηση πέντε. Επίσης, μία απάντηση (Συνέντευξη 14) αναφέρει πως δεν μπορεί να απαντήσει γενικά, αλλά αυτό, εξαρτάται από την ηλικία κάθε φορά του ατόμου.

[Συνέντευξη 3]
Η μουσική πράξη μαζί με το να κάνουμε μουσική…
[Συνέντευξη 5]
Έψαχνα να βρω ένα διαφορετικό τρόπο να επικοινωνήσω με κάποια (άτομα) στις πληθυσμιακές ομάδες, μη λεκτικό…
[Συνέντευξη 1]
Με ικανοποιεί φυσικά η συμμετοχή τους, η ενεργή συμμετοχή τους, φυσικά…
[Συνέντευξη 2]
Λοιπόν, με ώθησε η ευαισθησία μου…
[Συνέντευξη 9]
Το να μπορέσει να μείνει στη δραστηριότητα του και να επικοινωνήσει…
[Συνέντευξη 13]
…να υπάρχει μία αλληλεπίδραση. Αυτό είναι και το πιο σημαντικό κομμάτι για να λειτουργήσει η μουσικοθεραπεία…
[Συνέντευξη 14]
Δεν μπορώ να το απαντήσω αυτό, γιατί εξαρτάται κάθε φορά από το αν είναι παιδί ή ενήλικας…

Αρνητική εμπειρία κατά τη διαδικασία της μουσικοθεραπείας

Κατά τη μελέτη, οι ερωτηθέντες κλήθηκαν να απαντήσουν επίσης αν είχαν ορισμένες αρνητικές εμπειρίες κατά την αλληλεπίδρασή τους με τα άτομα με ΔΑΦ. Ενώ στις θετικές εμπειρίες

όλοι οι συμμετέχοντες απάντησαν πως είχαν, στις αρνητικές εμπειρίες (ΑΕ) μόνο οι έντεκα είπαν πως είχαν η αρνητική επιφόρτιση. Οι έξι από τους δεκατέσσερις απάντησαν πως είχανε δεχτεί μία σωματική "επίθεση" (ΣΕ) και οι ίδιοι είπαν πώς κατά τη διάρκεια της συνεδρίας οι μαθητές τους αυτό-τραυματίστηκαν (Αμ) (στη μία περίπτωση πήγε να αυτοτραυματιστεί χτυπώντας ένα συμμαθητή του). Οι τρεις απάντησαν πως δεν υπήρξε καμία αρνητική εμπειρία (ΚΑΕ) και οι δύο πως υπήρξε ή κλέψιμο ή και σπάσιμο (ΚΣΟ) των μουσικών οργάνων τους.

[Συνέντευξη 3]
Έχει πέσει πάρα πολύ ξύλο…
[Συνέντευξη 6]
Στο σχολείο υπάρχει σωματική ας πούμε εμπλοκή, να μην το πω δηλαδή επίθεση…
[Συνέντευξη 12]
…είχα τύχει μπροστά σε έναν αυτοτραυματισμό του ατόμου. Αυτοτραυματίστηκε μπροστά μου δαγκώνοντας τα άκρα του αλλά όταν κάναμε επαφή.
[Συνέντευξη 2]
Δεν έχω κάτι τραγικό να σου πω την αλήθεια
[Συνέντευξη 7]
Μου έχουν κλέψει αλλά και σπάσει κάποια μουσικά όργανα

Επιρροή των μουσικοθεραπευτών

Οι μουσικοθεραπευτές, κατά τη διάρκεια της συνέντευξης κλήθηκαν να απαντήσουν κατά πόσο θεωρούν ότι υπάρχει σημαντική επιρροή πάνω στα άτομα με ΔΑΦ. Οι δώδεκα από τους δεκατέσσερις απάντησαν πως πιστεύουν ότι έχουν σημαντική επιρροή πάνω στα άτομα αυτά ενώ οι υπόλοιποι δύο απάντησαν πως δεν είναι ο αυτοσκοπός να υπάρξει επιρροή αλλά να υπάρχει μία αλληλεπίδραση μεταξύ των δύο και μία σωστή δουλειά της θεραπείας. Μία "βοηθητική" επιρροή. Θα πρέπει ο θεραπευτής να κάνει σωστά τη δουλειά του ώστε να μπορέσει να ανταπεξέλθει καλά σε αυτό που κάνει και τότε θα δει αρκετά θετικά αποτελέσματα. Επίσης, δύο άτομα στην ερώτηση αυτή, αναφέρθηκαν στην "ολιστική προσέγγιση", δηλαδή, να υπάρχει μία επικοινωνία και συνεργασία μεταξύ και άλλων επιστημόνων κατά τη γενική διαδικασία θεραπείας των ατόμων με ΔΑΦ.

Υλικοτεχνική υποδομή

Η υλικοτεχνική υποδομή και τα μέσα που είναι διαθέσιμα στον κάθε μουσικοθεραπευτή προκειμένου να διεξάγει συνεδρία μουσικοθεραπείας, καταλαμβάνει ένα σημαντικό ρόλο για τους μουσικοθεραπευτές. Εννέα άτομα απάντησαν πως υπάρχει έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής (ΕΥΥ) στους χώρους της μουσικοθεραπείας, ενώ έξι απάντησαν πως είναι πολύ σημαντικό να υπάρχει μία υλικοτεχνική υποδομή (ΣΥΥ) με απαραίτητα πράγματα μέσα, όπως, προστασία χώρου, ηχομόνωση κτλ.. Για τη σημαντικότητα του χώρου

(ΣΧ) στην ουσία, όλοι απάντησαν πως είναι το πιο σημαντικό στοιχείο για τη μουσικοθεραπεία και πως θα έπρεπε να υπάρχουν κανονικά μουσικά όργανα (ΜΟ) και όχι πλαστικά που να χαλάνε εύκολα· δηλαδή μουσικά όργανα της μιας χρήσης. Όμως, μόνο τέσσερα άτομα από τα δεκατέσσερα αναφέρθηκαν στη χρήση της τεχνολογίας (ΧΤ) και κατά πόσο αυτή είναι σημαντική στη μουσικοθεραπεία· οι τρεις από αυτούς θεωρούν πως θα πρέπει να υπάρχουν τεχνολογικά μέσα ώστε να γίνεται ηχογράφηση ή βιντεοσκόπηση για να μπορεί να βοηθήσει τον θεραπευόμενο. Να υπάρξει δηλαδή ένας τεχνολογικός εξοπλισμός που θα αποτελεί το βοηθητικό μέσο στην όλη θεραπευτική διαδικασία.

[Συνέντευξη 1]
Τα σχολεία διαθέτουν ελάχιστη υποδομή (για μαθήματα μουσικής, όπου ακολουθείται η διαδικασία της μουσικοθεραπείας).
[Συνέντευξη 10]
Όχι, δεν θεωρώ επαρκή την υλικοτεχνική υποδομή και τα μέσα που είναι διαθέσιμα
[Συνέντευξη 3]
Πολύ σημαντική είναι η δυνατότητα της ηχογράφησης και της βιντεοσκόπησης μίας συνεδρίας. Κατόπιν για την έρευνα του δηλαδή και για την καταγραφή του και στη συνέχεια διάφορα άλλα υλικά με τα οποία μπορεί να παίξει κάποιος.

Επιλογή επαγγέλματος του μουσικοθεραπευτή

Δε φαίνεται να υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των μουσικοθεραπευτών για το αν θα άλλαζαν το επάγγελμά τους. Στη συγκεκριμένη ερώτηση και οι δεκατέσσερις συμμετέχοντες απάντησαν πως δε θα άλλαζαν το επάγγελμα αυτό αν τους δινόταν η ευκαιρία. Επίσης, στην ερώτηση για το ποιοι είναι οι λόγοι που τους κρατάει στο επάγγελμα του μουσικοθεραπευτή, απάντησαν πως, είναι η χαρά που δίνει στους θεραπευόμενους· η δυνατότητα συμμετοχής που τους δίνεται κι όταν βλέπουν ότι υπάρχει μία επικοινωνία, αν όχι λεκτική, σίγουρα βλεμματική. Η μουσική, η ηρεμία που φέρνει η όλη διαδικασία στους θεραπευόμενους και βεβαίως αυτό που τους ωθεί να συνεχίζουν ξανά και ξανά με μεγαλύτερη εμπειρία το επάγγελμα αυτό, είναι η πρόοδος (ΧΣΕΗΠ) που διαφαίνεται κατά κύριο λόγο στους θεραπευόμενους. Η ενότητα (ΧΣΕΗΠ) ενσωματώνεται και γίνεται αρκετές φορές αναφορά της και στην ερώτηση επτά. Είναι τα κύρια σημεία που ικανοποιούν, κατά κύριο λόγο, τους μουσικοθεραπευτές στην όλη θεραπευτική διαδικασία.

[Συνέντευξη 11]
Πιστεύω πως ναι, γιατί έχω βρει αυτό που θέλω να κάνω ακριβώς και με ικανοποιεί

Επαγγελματική πρόοδος

Ούτε εδώ φαίνεται να διαφοροποιούνται κατά πολύ οι απαντήσεις όλων των μουσικοθεραπευτών. Οι δεκατρείς από τους δεκατέσσερις απάντησαν πως είναι ικανοποιημένοι και πως δεν έμειναν χωρίς εργασία όλα αυτά τα χρόνια που δουλεύουν (ΙΕΠ). Μόνο ο ένας απάντησε ότι δεν είναι ικανοποιημένος από την επαγγελματική πρόοδό του (ΟΙΕΠ) και ταυτόχρονα με έναν άλλο συμμετέχοντα από τους δεκατρείς απάντησαν πως απλά δεν είναι ικανοποιημένοι χρηματικά (ΟΧΙ). Θα έπρεπε να υπάρχει μία καλύτερη γνωριμία με την επιστήμη αυτή και να μην τη θεωρούν απλά ψυχαγωγία, αλλά, μία επιστήμη που βοηθάει ουσιαστικά τα άτομα με ΔΑΦ.

[Συνέντευξη 3]
Είμαι ικανοποιημένη όσον αφορά την επαγγελματική μου πορεία, δεν είμαι όμως ικανοποιημένη με τα χρήματα που έχω στο πορτοφόλι μου
[Συνέντευξη 14]
Δε νομίζω πως κάνω κάποια δουλειά η οποία μου αποφέρει τόσα πολλά λεφτά ώστε να μπορώ να κάνω αυτά που θα 'θελα…

Εγκατάλειψη και Αλλαγή του επαγγέλματος

Στις δύο τελευταίες ερωτήσεις, εάν σκέφτονται να εγκαταλείψουν στο μέλλον το επάγγελμα του μουσικοθεραπευτή (ΟΕΕ) και οι δεκατέσσερις απάντησαν πως δεν θα εγκαταλείψουν το επάγγελμα αυτό. Όμως, για το αν θα τους δινόταν η ευκαιρία να αλλάξουν το επάγγελμα που ήδη κάνουν (ΟΑΕ) οι δέκα απάντησαν πως δεν θα άλλαζαν το επάγγελμα αυτό, αλλά, θα έκαναν κάτι πάλι σχετικό με τη μουσική. Ενώ οι τέσσερις απάντησαν πως θα άλλαζαν το επάγγελμα που κάνουν τώρα (ΑΕΔ) και θα επέλεγαν μία άλλη επαγγελματική διέξοδο.

[Συνέντευξη 14]
Δεν θα άλλαζα το επάγγελμά μου. Μουσικοθεραπεία, δεν θα έκανα κάτι διαφορετικό
[Συνέντευξη 13]
Σα μουσικός θα ήθελα να ασχοληθώ γενικότερα. Κάτι σχετικό με τη μουσική δηλαδή
[Συνέντευξη 1]
Όχι βέβαια αλίμονο! Κοίταξε, το ερώτημά σου είναι πάρα πολύ εύστοχο γιατί θέλει μία δύναμη ψυχής για να το κάνεις αυτό.
[Συνέντευξη 14]
Δεν θέλω να αλλάξω το επάγγελμά μου. Δε θα άλλαζα πιστεύω το επάγγελμά μου. Εγώ θα εξάπλωνα αυτό το επάγγελμα από την άλλη…

Αποτίμηση και συμπεράσματα

Όσον αφορά λοιπόν τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, που έχει να κάνει με τις απόψεις των μουσικοθεραπευτών όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας τους στο πλαίσιο παρέμβασης σε άτομα με Διαταραχή

του Αυτιστικού Φάσματος, υποστηρίζουν ότι σε ένα γενικότερο πλαίσιο μίας σχέσης που δημιουργείται ανάμεσα στον μουσικοθεραπευτή και στα άτομα με ΔΑΦ, η μουσική, ο κατάλληλος χώρος, η κατάλληλη υποδομή αλλά και η εμπειρία, διαδραματίζουν ένα πολύ μεγάλο ρόλο και βοηθούν στη συμπεριφορά τους.

Η αλήθεια είναι πως, παρατηρήθηκε στα άτομα που είχανε εμπειρία μικρότερη των πέντε ετών, οι συνεντεύξεις τους ήταν το πολύ μέχρι τα είκοσι λεπτά, ενώ οι επτά εξ' αυτών, όπου είχαν εμπειρία άνω των δέκα ετών, οι συνεντεύξεις τους έφταναν μέχρι και τα τριάντα λεπτά και ήταν κάπως πιο λεπτομερείς και τοποθετημένοι με ακρίβεια. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η μουσικοθεραπεία δε διδάσκεται ως προπτυχιακό μάθημα σε κάποιο τμήμα ή σε κάποια σχολή, γι' αυτό και ορισμένοι έκαναν προπτυχιακές και κάποιοι μεταπτυχιακές σπουδές στο εξωτερικό, κατά κύριο λόγο στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και στο Ηνωμένο Βασίλειο.

Οι πλείστοι εξ' αυτών, είχανε σχέση με τη μουσική, δεν ήταν, δηλαδή, άλλης κατεύθυνσης πέραν της μουσικής. Όσον αφορά το φορέα που εργάζονται, ο ιδιωτικός τομέας είναι αυτός που διακρίνεται περισσότερο καθώς, στο δημόσιο τομέα, δεν υπάρχει μάθημα μουσικοθεραπείας, παρά μόνο μουσικοπαιδαγωγική. Γίνονται δηλαδή, κάποια μουσικά μαθήματα στα άτομα αυτά.

Οι περισσότεροι δεν είχαν κάποια εμπειρία ή παράσταση που να έπαιξε καθοριστικό ρόλο ώστε να επιλέξουν το επάγγελμα του μουσικοθεραπευτή. Άρα, ήταν κατά κύριο λόγο, το κίνητρο, η αγάπη και η ευαισθησία να βοηθήσουν τα άτομα με ΔΑΦ. Θετικές εμπειρίες υπήρξαν πάρα πολλές, ενώ από την άλλη αρνητικές δεν αναφέρθηκαν ως ένα σημείο απογοήτευσης.

Όσον αφορά την υλικοτεχνική υποδομή, παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στις εργασιακές συνθήκες των μουσικοθεραπευτών, διότι αυτή αποτελεί και το κύριο σημείο για τη θεραπεία. Θα πρέπει να υπάρχει ένας χώρος ο οποίος θα είναι καλά προστατευμένος, ώστε να μην υπάρχουν διάφορα στοιχεία μέσα, τα οποία να αποπροσανατολίζουν τον θεραπευόμενο αλλά και να τον θέτουν σε κίνδυνο. Να υπάρχει ηχομόνωση, να υπάρχουν ειδικά μουσικά όργανα και όχι πλαστικά μίας χρήσης τα οποία χαλάνε εύκολα και βεβαίως να υπάρξει μία χρήση της τεχνολογίας· είτε θα είναι ηχογράφηση είτε βιντεοσκόπηση, ώστε να μπορεί να διευθετηθεί πιο εύκολα η θεραπεία και η κατάσταση του θεραπευόμενου. Υπό το φως της εμπειρίας τους, οι μουσικοθεραπευτές, δε θα άλλαζαν το επάγγελμά τους αλλά θα επέλεγαν ξανά το ίδιο, της μουσικοθεραπείας, γιατί θεωρούν ότι είναι κατά κύριο

λόγο λειτούργημα και ότι βοηθάει πάρα πολύ τα άτομα με ΔΑΦ.

Οι περισσότεροι θεωρούν ότι είναι ικανοποιημένοι με το τωρινό τους επίπεδο και βεβαίως δεν θα άλλαζαν το επάγγελμα που ήδη κάνουνε. Εάν πάλι τους δινόταν η ευκαιρία να αλλάξουν, θα άλλαζαν αλλά θα είχε πάλι κάποια σχέση με τη μουσική. Οι εργασιακές συνθήκες των μουσικοθεραπευτών έχουν να κάνουν κατά κύριο λόγο με διάφορα άλλα στοιχεία γύρω από αυτούς, όπως είπαμε και παραπάνω, είναι ο χώρος, η αλληλοβοήθεια, να υπάρχει δηλαδή αυτό που είπαν και οι ίδιοι, δηλαδή μία "ολιστική προσέγγιση". Να συνεργάζονται και άλλοι επιστήμονες μεταξύ τους ώστε να μπορούν να βοηθήσουν στη θεραπεία του παιδιού. Δεν υπάρχει κούραση τόσο σωματική, όσο πνευματική. Ναι μεν υπάρχει ρουτίνα, υπάρχει δυσκολία στην αρχή κάθε σχολικού έτους (σε όσους δουλεύουν σε δημόσιους τομείς) ωστόσο όλα προχωρούνε ομαλά και σωστά, όπως ορίζει η δεοντολογία τους.

Τέλος, θα πρέπει ο κόσμος να αναγνωρίσει την προσπάθεια αυτών των ανθρώπων, οι οποίοι ενσωματώνονται μέσα σε ένα πλαίσιο θεραπείας και πως δεν είναι καθαρά ένα ψυχαγωγικό κομμάτι, αλλά, μία θεραπεία που βοηθάει εξολοκλήρου τα άτομα με ΔΑΦ.

Τα δεδομένα λοιπόν και τα αποτελέσματα που εξήλθαν από την παρούσα έρευνα, υποστηρίζουν πως η μουσικοθεραπεία είναι ζωτικής και πολύ σημαντικής ανάγκης για τα άτομα με ΔΑΦ, καθώς, τους δίνεται η δυνατότητα να εκφραστούν και να δημιουργήσουν διάφορα επίπεδα, όχι τόσο λεκτικά, όσο μουσικά· να δημιουργηθεί η βλεμματική επαφή και να ενισχυθεί η μουσική πράξη.

Παρά τα πολύ θετικά αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, τα αποτελέσματα αυτά όπως είναι φυσικό, δεν μπορούν να γενικευτούν, λόγω του ότι οι συμμετέχοντες ήταν λίγοι στον αριθμό. Να σημειώσουμε πως θεραπευτές με ειδικότητα στη μουσική στην Ελλάδα είναι πάρα πολύ λίγοι. Η δημιουργία ίσως, μιας δεύτερης συμπληρωματικής μεθόδου συλλογής διαφόρων και περισσότερων δεδομένων, μέσα από την παρατήρηση ή και την ανάλυση των μουσικοθεραπευτικών συνεδρίων, όπου εκδηλώνεται τόσο η κούραση όσο και οι δυσκολίες των μουσικοθεραπευτών θα μπορούσε να προσφέρει μία μεγαλύτερη αξιοπιστία και πιο δυνατά συμπεράσματα.

Εν τέλει, μία περαιτέρω μελέτη για το πώς θα μπορούσε να καλυτερεύσουν οι εργασιακές συνθήκες των μουσικοθεραπευτών στα άτομα με ΔΑΦ θεωρείται απαραίτητη. Κάποιες μελλοντικές έρευνες με μεγαλύτερες και πιο σύνθετες μεθοδολογίες θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν το "σύνδρομο του burnout" που έχουν οι μουσικοθεραπευτές, καθώς και μία πιο συγκριτική μελέτη των απόψεων

των μουσικοθεραπευτών αυτής με κάποια μελλοντική.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Boxill, E. (1997). The Miracle of Music Therapy. Gilsum, NH: Barcelona.

Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2000). Research Methods in Education. Μτφρ. Σ. Κυρανάκης, Μ. Μαυράκη, Χ. Μητσοπούλου, Π. Μπιθαρά, Μ. Φιλοπούλου. Αθήνα: Μεταίχμιο. 2007.

Edgerton, C. L. (1994). The effect of improvisational music therapy on the communicative behaviors of autistic children. Journal of Music Therapy, 31, 31–62.

Ford, E.S. (1999). The effects of music on the selfinjurious behaviour of an adult female with severe developmental disabilities. Journal of Music Therapy, 34(4), 293-313.

Griggs-Drane, E. R., & Wheeler, J. J. (1997). The use of functional assessment procedures and individualized schedules in the treatment of autism: Recommendations for music therapists. Music Therapy Perspectives, 15, 87–93.

Hoelzley, P. D. (1993). Communication potentiating sounds: Developing channels of communication with autistic children through psychobiological responses to novel sound stimuli. Canadian Journal of Music Therapy, 1, 54–76.

Hollander, F. M., & Juhrs, P. D. (1974). Orff–Schulwerk, an effective treatment tool with autistic children. Journal of Music Therapy, 11, 1–12.

Keats, L. (1995). Doug: The rhythm in his world. Canadian Journal of Music Therapy, 3, 53–69.

Lundqvist, L.O., Andersson, G., & Viding, J. (2009). Effects of vibroacoustic music on challenging behaviors in individuals with autism and developmental disabilities. Research in Autism Spectrum Disorders, 3, 390-400.

Mahlberg, M. (1973). Music therapy in the treatment of an autistic child. Journal of Music Therapy, 10, 189–193.

McClellan, R. (1988). The Healing Forces of Music History, Theory, and Practice. United States: Amity House

Miller, S. B., & Toca, J. M. (1979). Adapted melodic intonation therapy: A case study of an experimental language program for an autistic child. Journal of Clinical Psychiatry, 40, 201–203.

Orr, T. J., Myles, B. S.,&Carlson, J. K. (1998). The impact of rhythmic entrainment of a person with autism. Focus on Autism and Other Developmental Disabilities, 13, 163–166.

Ricketts, L. (1976). Music and handicapped children. Journal of the Royal College of General Practitioners, 26, 585–587.

Saperston, B. (1973). The use of music in establishing communication with an autistic mentally retarded child. Journal of Music Therapy, 10, 184–188.

Smith, A. (2002). Η θεωρία των ηθικών συναισθημάτων. Μτφρ. Δ. Γ. Δρόσος, Μ. Ψαλιδόπουλος. Αθήνα: Παπαζήση. 2012

Starr, E., & Zenker, E. (1998). Understanding autism in the context of music therapy: Bridging theory and practice. Canadian Journal of Music Therapy, 6, 1–19.

Wigram, T. (1992). Observational Techniques in the Analysis of Both Active and Receptive Music Therapy with Disturbed and Self Injurious Clients. In M. Heal & T. Wigram (Eds.)

Music Therapy in Health and Education (pp. 274-282). London: Jessica Kingsley.
Willig, C. (2015) Ποιοτικές μέθοδοι έρευνας στην Ψυχολογία. Εισαγωγή. (Ε. Τσέλιου,
Wimpory, D., Chadwick, P., & Nash, S. (1995). Brief report: Musical interaction therapy for children with autism: An evaluative case study with two-year follow-up. Journal of Autism and Developmental Disorders, 25, 541– 552.
Wimpory, D., Chadwick, P., & Nash, S. (1995). Brief report: Musical interaction therapy for children with autism: An evaluative case study with two-year follow-up. Journal of Autism and Developmental Disorders, 25, 541– 552
Αθήνα: Κριτική.επιστ. επιμ., Ε. Αυγήτα, μτφ). Αθήνα: Gutenberg. (Κεφ. 6)
Κάργιου, Κ. (2012). Τίτλος: Η Μουσική ως Μέσο Αντιμετώπισης της Αυτοτραυματικής Συμπεριφοράς Ατόμων με Αυτισμό: Μια Πιλοτική Έρευνα για τις Απόψεις των Μουσικοθεραπευτών. Approaches an interdisciplinary journal of music therapy, 4 (1), 34 – 44.
Τσιώλης, Γ. (2014) Μέθοδοι και τεχνικές ανάλυσης στην ποιοτική κοινωνική έρευνα.
Ψαλτοπούλου, Θ. 2015. Μελέτη Περίπτωσης ως Μέθοδος 'Ερευνας σε Προσεγγίσεις Μουσικοθεραπείας. [Κεφάλαιο Συγγράμματος]. Στο Ψαλτοπούλου, Θ. 2015. Μουσικοθεραπεία: ο τρίτος δρόμος. [ηλεκτρ. βιβλ.] Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών. κεφ 3. Διαθέσιμο στο: http://hdl.handle.net/11419/1533